

ACC. N:R M 6283:1-17.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Kinnared

Adress: Snutsagård, Jät

Socken: Jät

Berättat av: Rolf Danielsson m.fl.

Uppteckningsår: 1940

Född år 1878 i Jäts socken

Svar på frågorna Ulm N. 748.

Handel och marknad

Innehåll:

Saltreter

Jordbruksredskap

Salthandel

Vigselbrudgömmor

Kyrkostesök

"Förjemålasöndag"

Marknader

Skriv endast på denna sida!

57

ACC. N.R. M6283-1Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: TrinnarvåldAdress: Knutsgård JätSocken: JätBerättat av: Elof DanielssonUppteckningsår: 1940Född år 1878 i Jäts sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18. De näringsfång som idkats här i socknen
 äro de som förut omtalats i början av listan.
 De gamla tala om att i början äro 1800-talet
 tillverkades det saltpetet här i stor mängd
 och sändes även över till Tyskland, jag vet vad
 sadan har stått, eller som de gamla säga "salt-
 petersskjulet" men jag har ej fått någon vet-
 skap om hur det tillverkades.

Saltpetet

19. Om jordbruksredskap

De jordbruksredskap som icke tillverkades
 här i orten köptes från Stenberg's järnaffär
 i Väsciö, men här fanns kunniga smeder som
 tillverkade redskap nemligen Rundgren
 här i Jät. Lijedal på Lickens herregård forts

Jordbruksred-
skap.

58

ACC. N:R. 146283:2.Landskap: SmålandHärad: TrinnevaldSocken: gätUppteckningsår: 1940Upptecknat av: Jenny SamuelsonAdress: Truttsågård gätBerättat av: Elof SamuelsonFödd år 1878 i gäts sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i Väckelsång, också den berömda Vasabrosmen, han var en gammal man i min ungdom. Han tillverkade både plogar åder harvar och han smiddo även liar och skärar. Till kärrors vagnar och städar och kälkar gjordes träarbetet hos stelmakare Förlberg i Truttsåvik, sen kördes det till Vasabrosmen, och han bestog det sedan med järn. Hans namn vet jag inte tydlige bara Vasabrosmen, Vasabro ligger i Urshults socken, liar som köptes hos järnhandlarna benämnes med namn. Frantliar från Tjelfors, bankoliar, axaliar. Slijstenar som såldes här på orten varo tillverkade på Gotland, och den för

Skriv endast på denna sida!

Landskap: SmålandHärad: TrännevaldSocken: GätUppteckningsår: 1940Upptecknat av: Jenny SamuelsonAdress: Tennsagård GätBerättat av: Elof SamuelsonFödd år 1878 i Gäts sakenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

grova slipstenen den kom direkt från
kalkbrännen ner i Skåne. Så tillverkades
redskapen här i orten, och de sålde och köpte
i saken emellan.

20. Allt salt som användes i väg i hem Salthandel
togs från Färslöv genom förabänder-
na som körde sina forar, det kom nog
inte i handel hos handlaren förrän in
på 1880-talet för jag minns när de delade
saltsäckar som kommit med förabänder.

21. Likaså med sillen den togs direkt från
Färslöv "storsill" (den stora saltade sillen)
där som var stora hushåll så köptes där
en hel tenna stor sill på hösten ferts

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Kinnared Adress: Knutsgård Jät
 Socken: Jät Berättat av: de gamla
 Uppteckningsår: 1940 Född år i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mindre hushåll delade en tunna i halv-
 na och "fjerdung och ätting". Salt smärre köp-
 te alla (strömming) den köptes i "kottinger" en
 kottung var en (fjerdedels tunna), även den
 togs från Karlshamn. Salt sill var en vanlig
 mat för i världen, de fattige åt till middag kokt
 potatis och daggade den i salt sillsaft eller
 i salt, och som dricka till, enbärdricka eller
 björkelagsvälling det har jag själv sett, och
 ätit av det också.

22. Var vigselringen köptes. Ja det har jag Vigselringköp
 frågat många gamla om, och alla svarger
 hos guldsmed Anström "Nörö". De gamla annan-
 de ju silverring till vigselring, därför forts

Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielsonHärad: SkinneråldAdress: Jernstegård JätSocken: JätBerättat av: de gamlaUppteckningsår: 1940Född år i Jäts sakenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skulle jag velat tro att det har funnits en silversmed någonstans här i orten, men kan ej få tag i det. Guldmed Christina var ju en gammal guldmed ty min farfar tjena-
de som husk hos honom i många år, min far ältosonen var född 1851.

23. Tyskbesöken. De voro viktiga och fick ej försummas här på orten. Detta meddelas från Jäläsklinge i Tealpsvik, annandag ut gick ungdomen till Urskult, sedan den dagen var att di skulle gå i bredd så bred som vägen var. Vid påsken gick di i sin hemkyrka, "helga Torsdag" (Fristhemmelsfärdsdag) gick ungdomen till Tingsryd, annandag ringst gick di till fast

Kyrkbesök

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Sanjelman

Härad: Linnsewald

Adress: Snuttagård Jät

Socken: Jät

Berättat av: de gamla

Uppteckningsår: 1940

Född år i Kallviks socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Till Ulshults kyrka, men då skulle de vara utrustade med matsäck, pojkar med var sin lommaplaska, och flickorna med var sitt kryt, kokta ägg och kringlor. Trefaldighets-söndag, kallad för "Tröjömålasöndag" gick ungdomen till Almundvads kyrka, namnet "Tröjömålasöndag" har kommit därest att ungdomen efter gudstjänsten slut dansade i en väning på Tröjömåla brännvinsbränneri. Den tredje lördagen reste all ungdomen till Bonneby, den dagen kallades här för den Toste bonga den. Detta är en väldigt sed men har levat tills i slutet av 1800-talet så jag själv har många gånger varit med på dessa resor förte

"Tröjömåla-söndag."

Skriv endast på denna sida!

Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielsonHärad: TrinnervadAdress: Trutogård gåtSocken: GätBerättat av: de gamlaUppteckningsår: 1940Född år _____ i Gäts sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Härifrån gåt hade di' också sina bestämda kyrkodager, nyårsdagen skulle så många som möjligt gå till sin hemkyrka, därför att di' skulle bli kyrkasamma under året. Tingsdagen gick ungdomen till Uråsa, kyrka och annan dag pingst gick ungdomen från Uråsa kyrka hit till Gät. Till Tingsås kyrka vandrade di' i stora skockar helgatsdag.

Vad de döda begravdes. Det har ju alltid varit vanligt att di' har begravits i den kyrkogård där di' äro kyrkskrivna, såvitt di' inte sagt något därom i lifstiden, ty det har hänt och händer än att di' vil veta i sin födelsesacken och då har di' fört dit ferts

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Serniesson
 Härad: Frinnervald Adress: Frutsagård gård
 Socken: Jät Berättat av: de gamla
 Uppteckningsår: 1940 Född år i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24. När och var marknader hölls.

Här från orten och synnerligen från Jät besöktes många marknader, men den viktigaste och äldste var Hultamarknaden, av ortsbefolkningen kallades den för "Hultamaken", "våråmaken" den 24 april, "höstamaken" den 14 september. Av grannsockensbor och främlingar kallades den för det samma. Den marknaden hölls årligen 2 gånger om året med en dag varje gång, denna marknad har hållits under hela 1800-talet, men blev nu borttagen för fem år sen. Denna marknad var en stor kreatursmarknad, där betalades alltid det högsta för kreaturen nästan i hela Småland.

Skriv endast på denna sida!

beres

65

ACC. N:R. M 6283:9.Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielsonHärad: TrinnerwaldAdress: Knutsgård JätSocken: JätBerättat av: de gamlaUppteckningsår: 1946Född år i Jäts sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

av ortens befolkning avyttrades i första hand
kreatur där både byttes och köptes och
såldes. Här från hemsöcken köpte folket
med sig hem från marknaden beredda
skinn, läder, seilor, laggkärl, bleckkärl, koppar-
kärl, såsakärl, lerkärl, glasvaror, leksaker
till barnen, liar, skåror, potatisbäckor, slip-
stenar och sännor, korgar och kålspat, rensel
bosall, all slags manufakturvaror såsom
tyg, vackra schalar, förkläden, huvuddukar
och allt slags sylbehör o knoppar, kardor till
att karda ull på, på vären fanns där också
trädgårdsfröer. Det var liksom köpte en tio
mil dit med sina varor, handlen gick fort

Skriv endast på denna sida!

Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: KinnaredAdress: Knutsbäck JätSocken: JätBerättat av: de gamlaUppteckningsår: 1940Född år i Jäts sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hemsockensborna sålde där vad di kunde
tillverka av det uppräknade, på hösten
såldes där också frukt sommon äpplet och
päron, sen var där också många "socke-
pennakäringar" di sålde mycket ty på den
tiden var det vanligt att pojkarne skulle
ge flickorna en sockepennastrut, och den
flicka som fick många sådana var om-
tyckt, På den tiden hade alltid flickorna
här på orten en korg på armen när di
gick till marknaden, i den hade di kring-
lor och kokta ägg som di bjöd pojkarna
på, fick di sen into korgen full med
sockepenna o pepperskarameller så var det into bra
ports

Skriv endast på denna sida!

65 64

ACC. N:R. H6283-11.Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielsonHärad: SkinnerwaldAdress: Knutsagård gårdSocken: GästBerättat av: de gamlaUppteckningsår: 1940Född år _____ i Gästs sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25 Folket besökte även andra marknader såsom "Värismaken, Leprasmesse-maken" en och samma. Den hölls en hel vecka för i tiden, den rätta marknadsdagen var den 15 februari. Liggfridsdagen den har firats i många århundraden och till en lördag så ägnades den med festsjunt, domkyrkan. Dagen före Liggfridsdagen kallades både för och ännu för marknadsafton då går den bästa handeln med hästar och kreatur vagnar o seler o skinnvaror. Det kommer många utställningar för att köpa skinn. Den har vi "rysmaken" i Almundsryds socken, i samma stil forts

Skriv endast på denna sida!

68

ACC. N:R. M 6283:12.Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielsonHärad: EmmenadalAdress: Knutsagård gårdSocken: gårdBerättat av: de gamlaUppteckningsår: 1944/1940Född år: i gård sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som Hultamarknaden men ej så bra,
 Här från orten besöktes också Rolandsmark-
 nad i samma stiel som Hultamarknad
 fast mycket sämre, dessa båda sista finns
 kvar ännu. De hölls också på våren i
 april och på hösten i september. Väriö
 marknad hade namn efter Sigfrids mäs-
 san, och ryamarknaden efter socknen
 Hultamarknad hölls på gränsen mellan
 två socknar Skatelöv och Hälpsjö och
 vid en korsning av fyra vägar som
 gick mot Västlands, Väriö, Jämsjö och Hälpsjö,
 och Urshult. Det var endast kreatur som
 byttes på marknaden, ej något annat förr

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Finnevald

Adress: Frutsagård Jät

Socken: Jät

Berättat av: de gamla

Uppteckningsår:

Född år i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Välha vägar man färdades. Till Hultamarknad här från Jät, över Jätsberg Tralpsvik till höger vi Torstaby och raka vägen fram till Hultet. Di färdades det fram och tillbaka på dagen. Till Vislanda samma väg till höger förbi Hultet förbi Odenjö och Skägglösa förbi Huseby fram till Vislanda. Jäts Urskult härifrån till "ryamarknad" Almundaryds socken. Till Väciö här från Jät förbi Helgåkra Djuravöble Llenlanda Järsås Binkaby Telastad fram till Väciö. Di som hade lång väg att färdas till "Lepramäne" i Väciö matade över här i Jät. På den tiden var Finnevalds härads tinghus stående här i Jät men revs ner 1911, ett nytt blev sedan

Skriv endast på denna sida!

herts

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Kinnared

Adress: Knutsagård gård

Socken: Gät

Berättat av: Eva Sophia Karlsson

Uppteckningsår: 1940

Född år 1841 i Gäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

seppatt i Värö och domsagan blev flyttad dit. Tingshuset var stort och där kunde sitta en 30 o kanske mer personer, där kunde di få ligga ibland en tre dygn på grund av mycket snö och snöyra så di inte kom fram, detta var emellan 1840-70-talet då säger di gamle var det alltid stränga vintrar. När isarna varo starka så förddades di vintervägarna i socknarna runt om till Sigfridsmässomarknad. Vid det tingshus var också stalla för många hästar. Nästan alla bönder färo till den marknaden, om ej för att sälja och köpa utan blott för en vana och den tidens sed. Men ibland bönderna färo också några som kallades ferts

Skriv endast på denna sida!

71

ACC. N:R. M 6283:15

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielson
 Härad: Trinnevald Adress: Knuttagård Jät
 Socken: Jät Berättat av: Ewa Sofia Fredman
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1841 i Jät socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

för "äppelhandlare" (äppelhjäre) di köpte på en marknad och sålde på en annan "hemslöjds altar" och "smie" (de arbeten som en smed tillverkade), så foro di omkring hela vintern så länge som slädförret varade, så länge som gullhelgen varade voro alla stilla och foro då hem till var sina hem.

På Värö marknad handlade di billigt di sist-te dagarna som marknaden stod, sen reste di som köpte upp varor till mindre marknader och tog mera betalt där, di fick även bära namnet "marknadsknallar". För befolkningen här omkring var Hultamarknad den viktigaste sen kom Lefrämåre marknad näst fört

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielson
 Härad: Emmenåld Adress: Emmenåld gård Jät
 Socken: Jät Berättat av: de gamla
 Uppteckningsår: 1990 Född år: i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26 De gamla säger att de gamle före dem talat om att det var handel vid kyrkorna på kyrkobacken efter Guds tjäntens slut mening. Han lemna upplysning om när det förrigga en- last från Urskult det jag föret har skrivit om.
 27 Kreatursmarknader har som jag föret talat om förekommit på vår ort, och besökt av folket runt om. Gluttamarknad, Pyramarknad, Wistanda och Wäsciö. Den handel som ägde rum är också behandlat. Här i Jät har också varit marknad det var emellan 1840-1860-tal men den kallades för Jätamötet här handla- des både med kreatur och all slags hemslöjds- alster och smie och träarbete o. sockäporna fäst

43

ACC. N:R. M 6283:17.Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: TinnervaldAdress: Tinnervald gård JätSocken: JätBerättat av: de gamlaUppteckningsår: 1940Född år i Jäts sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

men det mötet tagg bort i slutet av 1800-talet
 I Tingsås var också ett sådant möte på 1800-
 talet, men det står än och kallas nu för Tings-
 rydsmarknad. På det mötet för längre tillbaka
 såldes och köptes mycket säd i synnerhet uträde.
 Men handlas där mest med hästar och nötkre-
 ater, men även med vanliga marknadsvar-
 or.

28. Dessa hemnade uppgifter anses gälla emellan
 1840-talet och i slutet av 1800-talet förutom
 de omtalade marknaderna som kvarsta ännu.

Jät i Januari 1940

Jenny Danielsson

Skriv endast på denna sida!